

Akkrediterte mastergrader i 10 år – noen fakta og funderinger om popularitet og prestisje

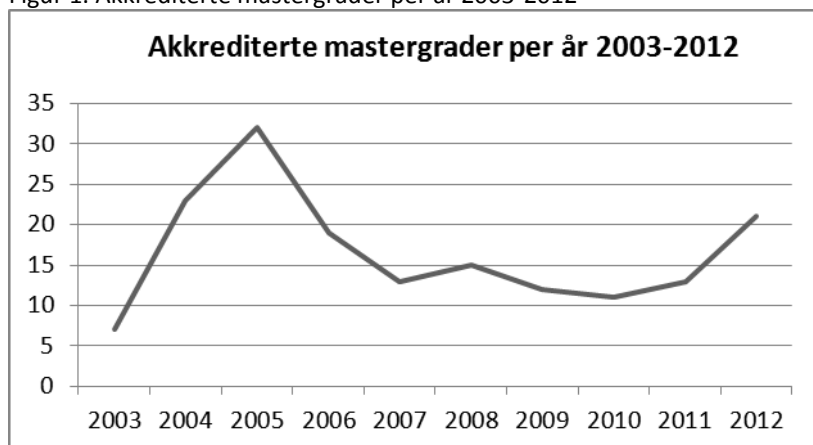
Det er ti år siden Kvalitetsreformen i høgre utdanning ble innført. Like lenge har statlige og private høyskoler hatt anledning til å etablere mastergrader etter søknad til NOKUT om akkreditering av studiet. Denne aktuelle analysen viser at det er populært og forbundet med en viss prestisje for institusjonene å etablere slike studietilbud. For studentene kan det imidlertid se ut til at det er mer populært å studere til mastergrad enn det er å ta eksamen. Etableringsveksten i dette studietilbudet tyder ikke på at man har nådd et metningsnivå. Spriket mellom ambisjoner og realiteter hva gjelder studenttall og antall kandidater gjør det nærliggende å spørre om man likevel er i ferd med å nå et slikt nivå. En vurdering av popularitet og prestisje i mastergradsstudier ved statlige og private høyskoler må på sikt innbefatte tilbudenenes levedyktighet, omstruktureringer og nedleggelse av studietilbud.

Det er ti år siden Kvalitetsreformen i høgre utdanning ble innført. Nåværende gradsstruktur og gradsbetegnelser med bachelor 3 år, master 2 år og phd 3 år har fungert like lenge og sammen med statlige og private høyskolars anledning til å etablere mastergrader etter søknad til NOKUT om akkreditering av studiet.

Vekst og fordeling på år og institusjon

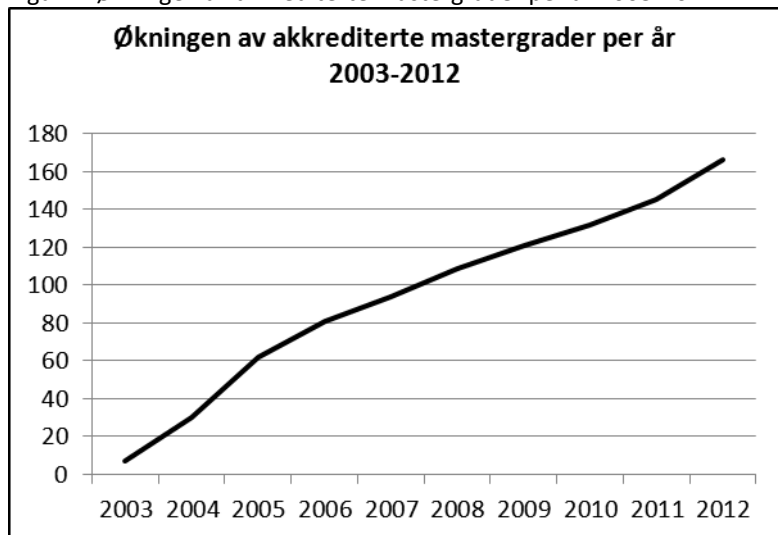
I løpet av disse ti årene har NOKUT akkreditert 166 mastergradsstudier. Figur 1 viser hvordan akkrediteringene fordeler seg per år i perioden.

Figur 1. Akkrediterte mastergrader per år 2003-2012

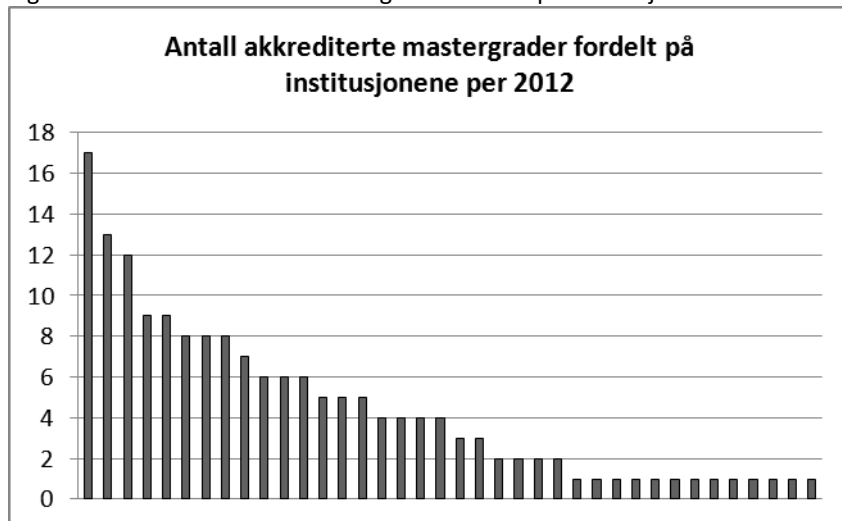
Det årlige antallet akkrediteringer varierer fra 7 i 2003 som det hittil laveste antallet akkrediteringer til 32 i 2005 som det hittil høyeste antallet. Selv om den årlige tilveksten varierer, viser en kumulativ fremstilling av årlige akkrediteringer hvordan studietilbudet på dette gradsnivået har økt i de statlige og private høyskolene (Figur 2).

Figur 2. Økningen av akkrediterte mastergrader per år 2003-2012

De akkrediterte mastergradene fordeler seg ulikt på institusjonene. I den ene enden er 1 institusjon med 17 akkrediterte studietilbud på dette gradsnivået, i den andre enden befinner det seg 13 institusjoner som hver har 1 slikt studium (Figur 3).

Figur 3. Antall akkrediterte mastergrader fordelt på institusjonene i 2012*

*Vertikal akse angir antall akkrediterte mastergrader. Horizontal akse angir antall institusjon/er. Hver søyle er en institusjon.

Tre av de 38 institusjonene som har akkrediterte mastergrader tilbyr 25 % av studiene. 1/3 av institusjonene har 1 studietilbud. Dette utgjør 8 % av studiene. Det er fortsatt mange institusjoner med 1 akkreditert mastergrad, men en overveiende majoritet av studiene tilbys av institusjoner som har 2 eller flere akkrediterte mastergrader.

Ut fra den kvantitative veksten i dette studietilbudet ved statlige og private høyskoler, må mastergrader kunne sies å ha blitt et populært studietilbud for disse institusjonene å etablere og tilby sine studenter. Populariteten har vært jevnt stabil og veksten i antall studietilbud tyder ikke på at

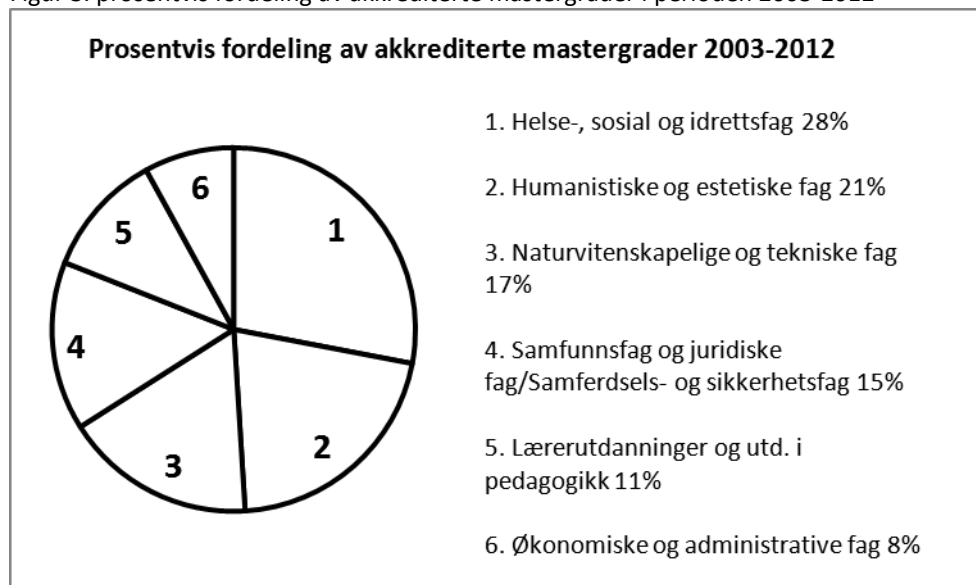
metningsnivået er nådd. Til årets (2013) søknadsfrister har NOKUT mottatt til sammen 25 søknader om akkreditering av mastergrad. Hittil i år, per 1. desember 2013 er 15 nye mastergradsstudier akkreditert. Veksten i antall studietilbud per institusjon illustreres også ved at antallet institusjoner med 1 mastegradstilbud er redusert fra 16 i 2011 til 13 i 2012¹. Det kan ligge en viss prestisje for institusjonene i å utvide studieporteføljen på dette nivået. Å vise at man er faglig sterk til å etablere flere tilbud, evner å være i vekst og utvikling og kan tilpasse seg studentenes og samfunnets krav og forventninger med valgmuligheter og variasjon.

Fordeling på paragraf og tema

Mastergrader kan akkrediteres etter tre ulike paragrafer, § 3, § 4 og § 5. Paragrafene har noe ulike krav til seg slik disse er angitt i departementets forskrift om mastergrad². De 166 akkrediterte mastergradsstudiene fordeler seg svært ulikt på de tre paragrafalternativene³. 77 % av dem er akkreditert etter § 3. Først i 2012; i det 10. året med akkrediterte mastergrader, ble den første mastergraden etter § 4, med 5 års sammenhengende studium og 300 studiepoeng, akkreditert. Med andre ord, paragraf 3 er definitivt det mest populære alternativet for institusjonene å akkreditere sine mastergrader etter. Mastergrader etter § 3 omtales i mastergradsforskriften til å skulle være "tilsvarende gamle hovedfag". Disse kan derfor oppfattes å ha en noe større prestisje ved at de så uttalt er ment å skulle videreføre en etablert og anerkjent akademisk tradisjon og signaliserer dermed en trygghet for faglig nivå og kompetanse.

Hva slags studier etableres og hvilken tematikk etableres det mastergradsstudier i? Figur 3 viser den prosentvise fordelingen av akkrediterte mastergrader på fagfelt i perioden 2003-2012.

Figur 3. prosentvis fordeling av akkrediterte mastergrader i perioden 2003-2012

Fordelingen viser at det er mest populært å etablere mastergradsstudier i helse-, sosial- og idrettsfag og i de humanistiske og estetiske fagene. Disse utgjør nesten halvparten av akkrediteringene i perioden. For helsefagenes vedkommende kan det ligge en viss prestisje i å etablere slike studier som en reaksjon på mangelen på høyere grads studier ved statlige og private høyskoler i dette fagfeltet før Kvalitetsreformen. Innenfor dette fagfeltet fantes det et større antall videreutdanninger som

¹ Tar man med endringer i institusjonskategori som følge av institusjonsakkreditering og fusjon er det reelle tallet 10 institusjoner.

² Forskrift om krav til mastergrad av 2. juli 2002.

³ Se Hegerstrøm, T. "En mastergrad er ikke en mastergrad" NOKUT rapport 6/2012 for en gjennomgang og analyse av mastergradsforskriften og de tre paragrafalternativene.

etableringen av Kvalitetsreformen gjorde det mulig å oppgradere til mastergradsstudier. Ettersom videreutdanninger ikke uten videre teller med i en gradssammenheng, kan det oppfattes som mer prestisjefyllt å kunne tilby disse som mastergrader. De humanistiske og estetiske fagene retter seg mot et stort spekter av interessefelt innenfor medier, kommunikasjon, kunst, kultur og design, og mer tradisjonelle historisk-filosofiske fag som teologi, språk, litteratur og historie. Medieoppslag i den senere tid om at ikke alle kan ta utdanning i medier og kommunikasjon sier en del om disse studienes popularitet⁴.

Antallet mastergradsstudier totalt ved statlige og private høyskoler, i hver av de 4 største fagfeltene helse-, sosial- og idrettsfag, naturvitenskapelige og tekniske fag, humanistiske- og estetiske fag og samfunnsfag og juridiske fag, ligger per 2012 på ca. 45. Da er de mastergradsstudiene som var etablert før Kvalitetsreformen inkludert.

Hva gjelder navn på studietilbudene, er variasjonen stor innenfor de enkelte fagfelt. Navnet indikerer både hva studiet gjelder og hvilke studenter man primært retter seg mot, men noen tema brukes oftere enn andre. I fagfeltet helse- sosial- og idrettsfag inngår begrepet helse i betegnelsen på nesten halvparten av studietilbudene. I fagfeltet lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk inngår pedagogikk/didaktikk som betegnelse i halvparten av studiene. De øvrige fagfeltene har ikke slike samlebegrep. Et begrep, ledelse, skiller seg ut og gjenfinnes i tittelen på studietilbud i flere fagfelt. Ledelse er det mest populære fagfeltovergripende temaet å etablere mastergradsstudier i ved statlige og private høyskoler og inngår i tittelen på 18 studietilbud; 11 %. Også innenfor ledelsestematikken fantes det et større antall videreutdanninger som etableringen av Kvalitetsreformen gjorde det mulig å oppgradere til mastergradsstudier. De fleste studietilbudene gjenfinnes innen samfunnsfagene, men også i de økonomisk- administrative fagene, helse-, sosial og idrettsfag og i lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk, er det etablert mastergradsstudier med ledelse som en del av studienavnet og studieinnholdet.

Studiebetegnelsene indikerer stor tematisk og emnemessig variasjon og kreativitet med tanke på innholdsmessig og faglig spiss og bredde. Mangfoldet i tilbudene kan gi antagelser om at det for søkere kan være en utfordring å finne fram til det rette studiet og at det kan kreve en viss innsats å finne ut på hvilken måte det ene studiet skiller seg fra det andre. For eksempel i hvilken grad et mastergradsstudium i klinisk sykepleie skiller seg fra et mastergradsstudium i avansert klinisk sykepleie og om det ev. knytter seg større prestisje til det ene studiet enn det andre.

Et mastergradsstudium har ingen berettigelse om det ikke har søkere og studenter og i den konkurransen kan navnet på studiet spille en vesentlig rolle.

Hva med studentene?

Hvor populært er så mastergrader ved statlige og private høyskoler hos studentene? Flere søkerinstitusjoner oppgir pågang og ønsker fra potensielle studenter som en del av begrunnelsen for å opprette det. Studiene ville neppe ha blitt etablert uten en visshet om at man ville få søkere og at søkertilgangen ville være relativ stabil. Antallet registrerte studenter på master- og høyere nivå ved statlige og private høyskoler har i perioden 2008 -2011 steget fra 5661 til 7670⁵. Spredningen i antall registrerte studenter på institusjonene på dette nivået er imidlertid ganske stor (Tabell 1).

Tabell 1. Spredning i antall registrerte studenter på master og høyere nivå i perioden 2008-2011.

2008	2009	2010	2011
9-1264	7-1335	6-1430	2-1483

⁴ <http://www.nho.no/kompetanse-og-utdanning/for-mange-studietilbud-article25340-56.html>

⁵ Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2012, Tabell V2.5 Utvikling i antall registrerte studenter på master- og høyere nivå

Spredningen i antall registrerte studenter innbyr til funderinger over mulig forskjell i popularitet institusjonene i mellom, men også at det kan være slike forskjeller mellom de ulike studietilbudene på den enkelte institusjon.

Tabell 2 viser antall studenter i gjennomsnitt per studieprogram ved statlige og private høyskoler i perioden 2006 – 2011, sammenlignet med tilsvarende for universitetene.

Tabell 2. Registrerte mastergradsstudenter i gjennomsnitt per studieprogram ved statlige og private høyskoler og universitetene 2006-2011⁶

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statlige høyskoler	28	27	27	28	30	30
Private høyskoler			31	29	29	30
Universitetene	26	29	30	32	34	36

Antall studenter totalt og i snitt per studieprogram ved statlige og private høyskoler har holdt seg relativt stabilt samtidig med økningen i antall studietilbud. Det styrker antagelsen nevnt over om at man ennå ikke har nådd et ev. metningsnivå i antall studietilbud og indikerer at det er populært å studere til mastergrad ved disse institusjonene. En gjennomgang av søknadene om akkreditering om mastergrad i perioden 2003-2012 viser at institusjonene i snitt planlegger studiene sine for 32 studenter. Tallene over tyder på at det kan være nesten like populært å studere til mastergrad ved statlige og private høyskoler som ved universitetene.

Det er en ting å studere til mastergrad. En annen ting er å fullføre studiet. Tabell 2 viser det gjennomsnittlige antallet kandidater per masterprogram ved disse institusjonene og ved universitetene i perioden 2007-2011.

Tabell 3. Gjennomsnittlig antall kandidater per masterprogram 2007 - 2011⁷

	2007	2008	2009	2010	2011
Statlige høyskoler	8,9	8,1	7,6	8,3	9,0
Private høyskoler	9,3	7,2	5,7	7,3	8,5
Universitetene	11,2	10,9	10,2	10,4	11,9

De statlige og private høyskolene følger hverandre ganske jevnt i gjennomsnittlig årlig kandidatproduksjon. Universitetene har et noe høyere gjennomsnittlig antall uteksaminerte kandidater, men begge institusjonskategoriene ser ut til å stå overfor de samme utfordringene hva gjelder gjennomføringsgrad hos studentene. Spissformulert kan det se ut til at det er mer populært å studere til mastergrad enn det er å ta eksamen.

Gjennomsnitt antall kandidater tilslører imidlertid den store spredningen i kandidatproduksjonen mellom institusjonene slik dette vises i tabell 3.

⁶Utregnet fra departementets Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2010, Tabell V-2.15f Utvikling i antall registrerte studenter på master og høyere nivå og Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2012, Tabell V2.5 Utvikling i antall registrerte studenter på master- og høyere nivå

⁷ Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2011 Tabell 2.5, Gjennomsnittlig antall kandidater per masterprogram 2007-2010 og Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2012 tabell V2.6, Gjennomsnittlig antall kandidater per masterprogram, 2008-2011, per institusjon.

Tabell 4. Spredning i gjennomsnitt antall masterkandidater ved statlige og private høyskoler og universitetene i 2010 og 2011⁸

	2010	2011
Statlige høyskoler	2,8-16,7	1-24
Private høyskoler	3-13,3	1-17
Universitetene	5,9-20,8	7-19,9

For statlige og private høyskoler har spredningen av gjennomsnitt antall mastergradskandidater økt fra 2010 til 2011. Universitetene har hatt en liten reduksjon. Den store spredningen forsterker antagelsen over om at det ikke er så populært å ta eksamen på disse studiene og at det kanskje ikke heller er forbundet med vesentlig prestisje.

En gjennomgang av søknadene om akkreditering av mastergrad viser en stor spredning i antatt søkermasse for studiet. I den ene enden er det et studium hvor man ønsker å ta opp 3-4 studenter hvert 3. år. I den andre enden befinner det seg et studium hvor man sikter mot 100 studenter ved full drift av studiet. Det søkes om flere små og potensielt eksklusive og populære tilbud som det kan være stor konkurranse om å bli opptatt på, selv om det enkelte studiums popularitet og prestisje ikke nødvendigvis henger sammen med antall søkere og studenter. Det søkes også om å etablere studier som er dimensjonert for et betydelig antall studenter. Tabell 1, 2 og 3 åpner for funderinger over om det er et tilstrekkelig studentgrunnlag til å fylle alle disse studieplassene.

Institusjonenes ambisjoner for studiet og forventninger om søkere, studenter og kandidater handler også om mulighetene til å skape forutsetninger for et godt studie- og læringsmiljø. En gjennomgang av sakkyndige vurderinger til søknadene om akkreditering av mastergrad viser at de sakkyndige uttrykker en viss enighet om dette. Sitatene under er hentet fra sakkyndige vurderinger:

”Vi vurderer det som realistisk å rekruttere 25 studenter til det planlagte studiet. På den annen side ser vi at 25 studenter er et kritisk tall, fordi det ikke skal være stort frafall før det går utover studiemiljøet. ... For å være sikker på å ha 25 studenter som blir ferdig med studiet bør man ta opp flere studenter, da kan 30- 35 studenter være et mer passende opptak.”

”XX har fulgt sakkyndiges råd om å øke studentopptaket til 30 studenter for å sikre gjennomføringsgraden på normert studenttall.”

”30 studenter som det planlegges for på sikt, burde også være tilstrekkelig for å skape et tilfredsstillende miljø.”

”Som påpekt innledningsvis kan det stilles spørsmål ved om et opptak på 15 studenter er tilstrekkelig for å sikre et tilfredsstillende læringsmiljø... Vi ber institusjonen vurdere å øke dette tallet for bedre å sikre et tilfredsstillende og stabilt læringsmiljø.”

Denne analysen viser at det kan være et stort sprik mellom ønsker om og ambisjoner for forventet studenttall og kandidatproduksjon og realitetene som vises gjennom det faktiske antallet slik dette fremgår av tabell 1,2 og 3. Spørsmålet er om man likevel har indikasjoner på et metningsnivå?

Men verken et populært navn på studiet, antatt etterspørsel på arbeidsmarkedet eller et optimalt studentantall gir noen trygghet for studiets popularitet og prestisje hos søkere og studenter. I 2012

⁸ Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2011, Tabell V-2.20, Gjennomsnittlig antall kandidater per masterprogram, 2007-2010 per institusjon og Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2012, Tabell V2.6 Gjennomsnittlig antall kandidater per masterprogram, 2008-2011, per institusjon

ga en sakkyndig komite følgende vurdering av en søknad om akkreditering av et mastergradsstudium:

”Studiet tar sikte på ca. 25 studenter årlig, basert på tidligere erfaringer fra ledelsesstudier. Det nye studiet skal erstatte et studium i administrasjon og ledelse (SAL), som har hatt gjennomsnittlig 30 søkere hvert år de siste åtte årene. Selv om programmene har ulik profil, er det rimelig å tro at tittelen «Innovasjon og ledelse» vil trekke studenter. I tillegg er det dokumentert etterspørsel etter slike kandidater på arbeidsmarkedet.”

Dette studiet akkrediteres bare noen måneder før Forskerforum i nr. 2/2013 melder om at Handelshøyskolen BI legger ned sitt mastergradsstudium i Innovasjon og entreprenørskap på grunn av manglende heltidsstudenter⁹. Dette eksempelet indikerer at en fremtidig vurdering av popularitet og prestisje i mastergradsstudier ved statlige og private høyskoler vil måtte ta med i betraktningen tilbudenes levedyktighet, omstruktureringer og nedleggelse av tilbud.

Artikkelen er skrevet av Turid Hegerstrøm

Litteratur:

Hegerstrøm, T. (2012) ”En mastergrad er ikke en mastergrad”, Nokut-rapport 5/2012

⁹ http://www.forskerforum.no/uploads/forskerforum/pdf/Forskerforum_2_2013_pdf.pdf